

# **Autsorsing kao logika kapitalizma: Sprega države i kapitalista protiv radničke klase**

Proteklih nedelja sa juga Srbije dolaze uzbunjujuće vesti o masovnim otpuštanjima radnika i zatvaranju brojnih fabričkih pogona. Kentaur, Leoni, Gruner, Beneton, Džinsi, Joli, Trendteks, Firecat, SolPro, Džonson elektrik – sve su to imena firmi koje su u proteklom periodu otpustile radnike ili zatvorile svoje pogone.

Procene glase da će do kraja godine preko [4.000 ljudi](#) ostati bez posla, a značajan deo od ovog broja radnika već je otpušten. Na sve to, usled zabrane izvoza oružja koja je stupila na snagu prošlog leta, [najavljeni su i otkazi u namenskoj industriji](#). Naravno, mi ne podržavamo izvoz oružja, već konstatujemo uzročno posledičnu vezu koja će se odraziti na radnike. Sve ovo će imati neumitno negativne posledice na život radnika i radnica u tom regionu, kao i na ekonomiju čitave zemlje.

Iste nedelje kada je javnost šokirala vest da je 250 radnika naprasno ostalo bez posla kada je [danski Kentaur odlučio da zatvori fabriku](#) u Vranju i ne dozvoli radnicima dolazak na posao, saznajemo da i skoro stotinu radnika [ostaje bez posla u fabrici SolPro](#). U Beloj Palanci zatvara se tekstilna kompanija Trendtekst što za sobom povlači otkaze za oko 150 radnika i radnica.

Još početkom godine, u februaru je u Nišu svoj pogon zatvorio i Beneton, kada je bez posla ostalo skoro hiljadu ljudi. U septembru je nemački Gruner u svom pogonu u Vlasotincu smanjio broj radnika, dok se pogon takođe nemačkog Leonija u Malošištu

nadomak Niša gasi do kraja godine, pri čemu će bez posla ostati skoro 2.000 ljudi!

Osim toga, i kineski Džonson elektrik je počeo da nudi zaposlenima sporazumni raskid, sa ciljem da smanji broj radnika za barem 350 radnih mesta. Turski Džinsi letos je [zatvorio pogone u Leskovcu](#), i tom prilikom je otkaze dobilo oko 700 ljudi. U Babušnici je sa druge strane [slovenački Firecat zatvorio pogon](#) i tom prilikom otpustio preko 30 radnika.

Još jedna firma u slovenačkom vlasništvu, Joli natural casing, koja se bavi preradom mesa, [zatvorila je svoju fabriku u Bujanovcu](#). Tom prilikom je oko 50 radnica i radnika ostalo bez posla, a posebno je skandalozno to što radnicima duguju 4 plate i putne troškove za 5 meseci! Radnici tvrde da su iz hale iznete sve mašine i oprema, što ukazuje na izrazito perfidan i proračunat potez gazdi kojim se onemogućava bilo kakav pokušaj naplate dugovanja od strane radnika.

Zanimljivo je da je ova firma 2020. godine od države dobila skoro 2 miliona dinara subvencija na konkursu Vlade Srbije. Ovo ukazuje na spregu kapitalista i države u isisavanju profita proizvedenog mukorpnim radom radničke klase i u narednom delu teksta želimo da posvetimo posebnu pažnju raskrinkavanju ovog podmuklog saučesništva.

Od strane kapitalista često dolaze odgovori kako je u pitanju takozvana 'racionalizacija poslovanja' i kako su primorani na takve poteze zbog porasta cene rada. Međutim, ono što stoji posredi iza ovih ideoloških floskula jeste logika kapitalizma čiji primarni princip predstavlja maksimizacija profita po bilo koju cenu. Radi se o tome da su svi strani investitori koji su otvorili pogone u Srbiji to učinili iz pukog interesa.

Srbiju su najpre videli kao zgodnu priliku za izvlačenje profita zbog jeftine radne snage koju bi mogli da eksploatišu. Osim dostupne radne snage i njene niske cene, bitni faktori za

dolazak stranih investitora su i geografski položaj ali i svesrdna podrška države u vidu subvencija. Ipak, u nekoliko slučajeva smo videli da kada bi [istekao obavezan rok subvencionisanja](#), kapitalisti zatvaraju fabrike, otpuštaju radnike i sele svoju proizvodnju u još siromašnije zemlje, gde je cena rada niža.

Mehanizam koji je omogućio dolazak brojnih stranih investitora na prvom mestu, isti je mehanizam koji ih sada navodi da otpuštaju domaće radnike i zatvaraju fabrike u potrazi za novim tržištima jeftine radne snage. Taj mehanizam se zove *outsourcing* i on predstavlja ključnu komponentu i metod globalnog neoliberalnog kapitalističkog sistema.

Sam termin potiče iz engleskog (*outsourcing*) i predstavlja praksu kojom kapitalističke kompanije eksternalizuju svoju proizvodnju u druge regione ili zemlje, neretko premeštajući svoje proizvodne pogone i na udaljene kontinente. Tokom ovog procesa, radnici zemlje iz koje se proizvodnja premešta dobijaju otkaze, dok kompanije izmeštaju svoje pogone u zemlje kapitalističke periferije, u kojima su po pravilu radni zakoni i radnička prava podložni fingiranju od strane moćnih korporacija i državnih vlasti.

Osnovni cilj *outsourcinga* jeste smanjenje troškova proizvodnje kroz umanjenu cenu rada u perifernim zemljama. Za jednog otpuštenog radnika u Americi, Nemačkoj ili Švedskoj, kapitalisti mogu zaposliti desetine, ako ne i stotine radnika i radnika u siromašnim zemljama Globalnog juga, čime se učinak višestruko povećava, a troškovi za gazde smanjuju. Iz ovoga je jasno zašto kapitalisti na *outsourcing* gledaju kao na 'win-win' situaciju.

Nakon gotovo neosetnog rasta zarada u Srbiji, koji čak i takav ne može da isprati korak sa inflacijom i sve više rastućom cenom života, strani kapitalisti rešili su da 'presaviju tabak' i sreću potraže u zemljama Globalnog juga. Kako je to rekla [izvršna direktorka danskog Kentaura, Mie Korg](#), lokaut

koji je rukovodstvo priredilo radnicima kompanije u Vranju, doslovno im zatvorivši vrata pred nosom, bila je reakcija na 'drastično povećanje minimalne zarade'.

Tako smo došli u situaciju da Srbija, zemlja koja je donedavno važila za zemlju U KOJU se autsorsuje proizvodnja, danas bude lokacija IZ KOJE se ista ta proizvodnja autsorsuje dalje, u zemlje gde su uslovi rada još brutalniji. Sa druge strane, kao što mnogi radnici iz Srbije i regiona, u potrazi za većim zaradama i boljim životom emigriraju u zemlje kapitalističkog centra, tako danas u region dolaze radnici iz zemalja periferije, što povećava konkurenciju na tržištu rada.

Položaj Srbije na kapitalističkoj polu-periferiji nosi sa sobom i određene protivrečnosti – ona ne bazira svoju ekonomiju na ekstrakciji profita iz drugih, siromašnih zemalja ali je sa druge strane, baš kao i zemlje centra izložena rastućem prilivu radne snage iz inostranstva. Ove kontradikcije zauzvrat doprinose rastućoj tenziji između domaćeg stanovništva i gastarbajtera, što po pravilu dovodi do anti-imigrantske histerije i jačanja rasističkih sentimenata u društvu. Navedeni fenomen je preopširan za okvire ovog teksta i biće predmet posebne analize u skorijoj budućnosti.

Kao i u bezbroj drugih slučajeva, Klasna solidarnost kao glavni uzrok za goreopisanu situaciju vidi upravo globalni kapitalistički poredak i po njemu ustrojen način proizvodnje. Naime, navedeni položaj Srbije kao zemlje polu-periferije pretpostavlja i [kompradorsku vlast – političku elitu](#) koja zemlju drži u vazalnom položaju prema stranim silama čije agende sprovodi.

U tom smislu srpske [vlasti dosledno sprovode neoliberalnu politiku](#) kroz privatizaciju, masovna otpuštanja radnika te smanjivanje javnih izdataka, plata i penzija. Ovakva politika podrazumeva i [sprečavanje sindikalnog organizovanja radnika](#) što za sobom povlači opštu degradaciju položaja radnika. Sa druge strane, država, koja se predstavlja kao zaštitnik

građana, zapravo sudeluje u ovoj pljački naroda tako što kroji zakone po meri kapitalista, čime se ova pljačka legalizuje.

Primer ovakve legalizacije pljačke predstavljaju Izmene i dopune Zakona o radu iz 2014. godine, koju je sproveo tada tek od skoro na vlasti SNS u sprezi sa MMF i Svetskom bankom. Stotinama hiljada ljudi smanjene su plate i penzije, a na hiljade radnika je proglašeno tehnološkim viškom i ostalo bez posla. Kada ljudi iznenada ostanu bez posla kao glavnog izvora prihoda, pristaju i na značajno gore uslove i nižu zaradu kako bi prehranili sebe i svoje porodice.

Na ovaj način vidimo kako država obezbeđuje jeftinu i pravno nemoćnu radnu snagu, dok investitori iznose zaradu iz zemlje. Zato kao anarhisti smatramo da ne treba polagati nadu u državne zakone, jer su mnogi takvi zakoni samo paravan vladajuće klase za bespoštednu pljačku naroda. Ključ u suprotstavljanju ovakvim politikama leži u radničkom organizovanju u radnim kolektivima i u našim zajednicama.

Nakon svega opisanog, izvlačimo zaključak da država praktično figurira kao saučesnik stranom kapitalu u pustošenju i obespravljanju sopstvene radničke klase i njene zemlje. Osim toga, intervencionističkim merama poput subvencionisanja stranih kapitalista, država obara još jedan mit dominantne liberalne idologije o nevidljivoj ruci tržišta, koji tvrdi da će se tržište navodno samo regulisati na najefikasniji način ako se pusti da neometano "radi".

Bitno je da prepoznamo ove mantre kao obmane vladajuće klase i njenih glasnogovornika, te da prepoznamo da je sva moć već u našim rukama – mi smo ti koji, kao radnice i radnici, proizvodimo vrednost u društvu. Kapitalisti se ne bave produktivnim radom, već kao vlasnici sredstava za proizvodnju, u džep stavljaju vrednost koju radnice i radnici stvaraju.

Zato se zalažemo za društvo lišeno ovog paradoksa, gde je zabranjeno da iko zarađuje na tuđem radu. Nijedan pojedinac ne

sme da bude vlasnik sirovina i proizvodnih pogona, jer plodovi zajedničkog rada moraju da pripadnu svima, a ne samo vlasniku.

Organizujmo se, i potrudimo se da izgradimo društvo gde smo jedini vlasnici našeg rada – svi mi zajedno.